

بسم تعالی

احکام و مسائل فقهی نماز عید فطر

سنت برگزاری نماز عید فطر که در دنیای اسلام از اهمیت خاصی برخوردار است، و نماد وحدت و یکپارچگی امت اسلام به شمار می رود از سال اول هجری آغاز گردید و سنت موکده می باشد، زیرا پیامبر اکرم صلی الله علیه و سلم پیوسته آنها را انجام داده و به مردان و زنان می فرمودند که برای ادای آن از شهر بیرون روند. نماز عید فطر به لحاظ فقهی، از جهت وقت اقامه، وجوب یا استحباب، پیش نماز، و... دارای احکامی می باشد که در ذیل به آنها اشاره می شود.

۱- وقت اقامه نماز عید فطر:

وقت نماز عید فطر از اول آفتاب روز عید است تا ظهر یعنی از هنگامی که خورشید باندازه سه متر ارتفاع دارد تا زوال خورشید می باشد، و در عید فطر مستحب است انسان بعد از بلند شدن آفتاب افطار کند و زکات فطره را بدهد و بعد نماز عید را بجا آورد.

۲- نماز عید واجب است یا مستحب:

این نماز در زمان حضور امام (علیه السلام) واجب است و باید به جماعت خوانده شود، ولی در زمان ما که امام (علیه السلام) غایب است مستحب می باشد و می توان آن را به جماعت یا فرادی خواند.

۳- اقامه نماز به جماعت یا فرادی:

* امام خمینی (ره): احتیاط واجب آن است که نماز عید فطر و قربان را در زمان غیبت امام معصوم علیه السلام با جماعت نخواند، ولی به قصد رجاء مانع ندارد. (توضیح المسائل مراجع، چاپ دوم، ج ۱، ص ۷۹۷ و ص ۸۵۲) و چنانچه ولی فقیه یا نماینده او اقامه جماعت کند، اشکال ندارد. (همان، ص ۸۵۲)

* مقام معظم رهبری: نمایندگان ولی فقیه مجازند نماز عید فطر را به جماعت اقامه کنند. اما دیگران، احتیاط آن است که آن را فرادی بخوانند، یا آن را به قصد رجاء به جماعت اقامه کنند. نماز عید فطر به جماعت برای کسانی که نمایندگی ولی فقیه ندارند، به قصد ورود درست نیست. در مواردی که مصلحت اقتضا می کند، غیر از نمایندگان ولی فقیه، افراد دیگر مجاز نیستند نماز عید فطر را به جماعت اقامه کنند. (همان، ص ۸۵۸)

* آیات عظام اراکی، گلپایگانی، خوئی، تبریزی، سیستانی، صافی: نماز مستحب را نمی شود با جماعت خواند، مگر نماز درخواست باران و نمازی مانند نماز عید فطر و قربان که در زمان حضور امام معصوم واجب بوده و در زمان غیبت امام معصوم، مستحب شده است. (همان، ص ۷۹۸ و ۸۵۲)

* آیت الله صافی: ولی احتیاط این است که به جماعت آن را رجاء بخواند. (همان، ص ۸۵۲)

* آیت الله زنجانی: بنا بر احتیاط این است که آن را به جماعت نخواند. (همان، ص ۸۵۲)

* آیت الله بهجت (ره): خواندن نماز عید و فطر قربان در زمان غیبت امام معصوم علیه السلام مستحب است. (همان، ص ۷۹۸)

(* آیت الله فاضل لنکرانی (ره) : نماز عید فطر و قربان را نیز می توانند به جماعت بخوانند. (همان، ص ۷۹۸)

جمع بندی:

به فتوای حضرت امام و مقام معظم رهبری اقامه نماز عید فطر توسط نمایندگان ولی فقیه صحیح است. کسانی که در جماعت نمایندگان ولی فقیه شرکت نمی کنند، می توانند نماز را به صورت فردی بخوانند. اقامه جماعت توسط دیگران باید به قصد رجاء باشد و به قصد ورود درست نیست. اگر خلاف مصلحت باشد، اقامه نماز توسط کسانی که نماینده ولی فقیه نیستند، مجاز نیست.

(قصد رجاء یعنی این که جواز شرعی آن اثبات نشده و فقط به امید ثواب خوانده می شود. قصد ورود یعنی این نوع از عبادت در شرع مجاز است و به آن سفارش شده است).

مقلدان آیت الله صافی به احتیاط مستحب، نماز جماعت عید فطر را به قصد رجاء بخوانند.

مقلدان آیت الله زنجانی نمی توانند نماز عید فطر را به جماعت بخوانند؛ مگر آن که در این مسأله از ایشان عدول کرده و به فتوای سایر مراجع مراجعه کنند چون فتوای ایشان در این مسأله «احتیاط» است، عدول از ایشان در این مسأله مجاز است.

مقلدان سایر مراجع که نامشان در فتاوی قبلی آمد، می توانند نماز عید فطر را به جماعت بخوانند.

صورت فردی: کسانی که توفیق حضور در جماعت ندارند، به فتوای همه مراجع می توانند نماز عید فطر را به صورت فرادا بخوانند.

چه کسانی می توانند نماز عید را بخوانند؟

مردان و زنان و بچه‌گان مقیم باشند یا مسافر، بصورت جماعت یا انفرادی، در خانه یا در مسجد یا در نمازگاه خارج شهر، می توانند نماز عید را بخوانند و نمازشان صحیح است. اگر کسی به نماز جماعت نرسید، می تواند بصورت انفرادی بخواند.

طریقه خواندن نماز عید فطر :

نماز عید فطر دو رکعت است همانند نماز صبح است با این تفاوت که به جای سوره توحید در رکعت اول و دوم به ترتیب سوره‌های اعلا و سوره والشمس خوانده می شود و هر رکعت ۵ قنوت دارد.

رکعت اول :

نماز گزار در رکعت اول بعد از خواندن حمد و سوره (که سوره اعلی مرسوم است) باید پنج تکبیر بگوید و بعد از هر تکبیر یک قنوت بخواند و بعد از قنوت پنجم تکبیر دیگری بگوید و به رکوع رود، بعد دو سجده به جا آورد و برخیزد.

رکعت دوم:

در رکعت دوم بعد از خواندن حمد و سوره (که سوره شمس مرسوم است) خوانده می شود و چهار تکبیر گفته می شود و بعد از هر تکبیر قنوت خوانده می شود و بعد از تکبیر پنجم به رکوع رفته و بعد از رکوع دو سجده به جا آورد و تشهد و سلام گفته می شود.

قنوت :

در قنوت این نماز هر دعایی کافی است، ولی مرسوم است این دعا خوانده شود:

اللَّهُمَّ أَهْلَ الْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظَمَةِ وَأَهْلَ الْجُودِ وَالْجَبْرُوتِ وَأَهْلَ الْعَفْوِ وَالرَّحْمَةِ

خدایا ای اهل بزرگی و عظمت و ای شایسته بخشش و قدرت و سلطنت و ای شایسته عفو و رحمت

وَأَهْلَ التَّقْوَى وَالْمَغْفِرَةِ اسْأَلُكَ بِحَقِّ هَذَا الْيَوْمِ الَّذِي

و ای شایسته تقوی و آمرزش از تو خواهم به حق این روزی که

جَعَلْتَهُ لِلْمُسْلِمِينَ عِيداً وَلِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ذُخْراً وَشَرَفاً وَمَزِيداً

قرارش دادی برای مسلمانان عید و برای محمد صلی الله علیه و آله ذخیره و شرف و فزونی مقام

أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُدْخِلَنِي فِي كُلِّ خَيْرٍ

که درود فرستی بر محمد و آل محمد و درآوری مرا در هر خیری که

أَدْخَلْتَ فِيهِ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُخْرِجَنِي مِنْ كُلِّ سُوءٍ أَخْرَجْتَ

در آوردی در آن خیر محمد و آل محمد را و بروم آری از هر بدی و شری که برون آوردی

مِنْهُ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ

از آن محمد و آل محمد را - که درودهای تو بر او و بر ایشان باد - خدایا از تو خواهم

خَيْرَ مَا سَأَلْتُكَ مِنْهُ عِبَادُكَ الصَّالِحُونَ وَأَعُوذُ بِكَ مِمَّا اسْتَعَاذَ مِنْهُ

بهترین چیزی را که درخواست کردند از تو بندگان شایسته ات و پناه برم به تو از آنچه پناه بردند از آن

عِبَادُكَ الْمُخْلِصُونَ. بندگان شایسته ات.

ایراد خطبه :

بعد از نماز عید فطر مانند خطبه های نماز جمعه ، دو خطبه توسط امام ایراد می شود با این تفاوت که در نماز

جمعه قبل از نماز و در نماز عید بعد از نماز خوانده می شود (و این خطبه در صورتی است که نماز با جماعت

اقامه شود)

مستحبات نماز عید فطر :

* مستحب است در روز عید فطر قبل از نماز عید به خرما افطار شود .

* قرائت نماز عید بلند باشد .

* مستحب است پیش از نماز عید غسل شود، و دعاهایی که پیش از نماز و بعد از آن در کتابهای دعا ذکر شده به امید ثواب خوانده شوند .

* مستحب است در نماز عید بر زمین سجده شود و در حال گفتن تکبیرها دستها را بلند کنند و نماز را بلند بخوانند .

* بعد از نماز مغرب و عشاء شب عید فطر و بعد از نماز صبح و ظهر و عصر روز عید و نیز بعد از نماز عید فطر مستحب است .

این تکبیرها را بگویند: **"الله اکبر الله اکبر لا اله الا الله و الله اکبر الله اکبر و لله الحمد الله اکبر علی ما هدانا."**

احکام متفرقه :

* کراهت دارد نماز عید را زیر سقف بخواند .

* اگر شک کند در تکبیرهای نماز و قنوت های آن، اگر از محل آن تجاوز نکرده است بنابر اقل بگذارد، و اگر بعد معلوم شود که گفته بوده اشکال ندارد .

* اگر قرائت یا تکبیرات یا قنوت ها را فراموش کند و بجا نیاورد، نمازش صحیح است .

* اگر رکوع یا دو سجده یا تکبیره الاحرام را فراموش کند، نمازش باطل می شود .

* اگر در نماز عید یک سجده یا تشهد را فراموش کند احتیاط مستحب آن است که بعد از نماز آن را رجاء بجا آورد، و اگر کاری کند که برای آن، سجده سهو در نمازهای یومیه لازم است، احتیاط مستحب آن است که بعد از نماز رجاء دو سجده سهو برای آن نماز بنماید .

منابع :

مفاتیح الجنان

توضیح المسائل مراجع

دفتر مطالعات، پژوهش ها و ارتباطات حوزوی